

Soldater og pårørendes seksualitet i forbindelse med udsendelse

Udført af:

Kristine Damkjær

Version:

1.0

Dato:

Juni 2012

Indholdsfortegnelse

1. FORORD	SIDE 3
2 INTRESSENTER.....	4
3. PROBLEMFORMULERING.....	6
4. DISPOSITION	7
5. SPØRGESKEMA	8
6. ANALYSE.....	10
7. KONKLUSION.....	18
8. KILDEFORTEGENELSER.....	21

1. Forord

I denne opgave undersøges soldaters og pårørendes seksualitet før, under og efter udsendelse. Formålet med opgaven er at identificere, hvor stor en rolle seksualitet spiller såvel for soldaterne som for de pårørende, og hvor meget seksualiteten fylder i hverdagen for den enkelte.

Kan man seksuelt forberede sig til en mission, og hvilke tanker gør man sig? Er der brug for sexologisk rådgivning og briefing? Og gør de pårørende sig tanker om deres seksualitet, når deres partner er udsendt?

Oplever den enkelte soldat eller pårørende ved efter udsendelse, en forandring i sin egen seksualitet? Kan der være tale om et fysisk eller psykisk traume, som gør, at lysten til sex er forsvundet? Eller kan der ligefrem være tale om en nyforelskelse i partneren?

Ud over at fokusere på soldaters og pårørendes seksualitet belyser denne opgave derfor også, om seksualiteten forandrer sig før, under og efter udsendelse.

Ser man generelt på vores seksuelle kultur i Danmark, var Danmark i 1969 det første land i verden til at frigive pornoen. Til trods for dette er vi i 2012 nået langt, og der er alligevel sket en del. Seksualiteten er kommet mere frem i lyset, og det skal den også inden for forsvaret, som i forvejen er up to date indenfor mange områder. Vil det ikke være fantastisk, hvis forsvaret i et lille land som Danmark tager førertrøjen på og viser andre lande, at de fokuserer på soldaters og pårørendes seksualitet? At netop forsvaret ikke ser seksualitet som et tabu, men som en naturlig del af jobbet, også når man er soldat?

Forsvaret gør allerede en stor indsats for at forberede soldater på forestående udsendelser og er på mange måder på forkant med de scenarier, der kan opstå under en udsendelse både for hele styrken og for den enkelte soldat. I forbindelse med de øvelser og uddannelser, forsvaret gennemfører forud for en udsendelse, indgår bl.a. præsentationer ved forsvarets psykologer som en del af forløbet for alle hold. Ligesom psykologernes arbejde før, under og efter udsendelse, er uundværlig og et vigtigt parameter for soldaterne.

Det interessante er, at vi menneskers interesse for sex ikke fejler noget, men vi er bare ikke så gode til at snakke med hinanden om det, når det kommer dertil. Derfor spiller kommunikation også her en stor rolle. Om det er i vores privatliv eller på jobbet. Med åbenhed når vi langt.

2. Interessenter

Nedenstående skema er delt op i interessent grupper. Hvilke roller har de forskellige grupper og hvilket incitament vil opstå ved brug af sexolog. Da dette ikke er set før, kan det medføre en skepsis (modstand). Ideologien er således hypotetisk og ingen af interessenterne har medvirket til nedenstående analyse.

Interessenter	Roller	Incitament	Modstand
Forsvaret	Forsvarets øverste ledelse er vigtig, idet det er her ressourcerne afsættes og beslutningerne træffes.	Det er interessant for forsvaret at medvirke, fordi: - det skaber øget fokus på behovet for hjælp til soldater på mission - det giver færre frustrerede soldater og pårørende - forsvaret kan blive førende i forhold til at tage fat på et tabubelagt emne.	Forsvaret har eventuelt ikke ressourcerne til det. De mener ikke, at det er nødvendigt, da psykologer allerede varetager følelsesmæssige behov og problemer.
Daglig ledelse på mission	Lederne skal involveres i projektet, da det er dem, der er tæt på soldaterne, når de er på mission.	Det er interessant for lederne at medvirke, da de vil være bedre rustet til at se de signaler, som den enkelte soldat udviser.	Lederne vil ikke prioritere tiden til at deltage, da de måske ikke mener, det er inden for deres felt.
Psykologer	Forsvarets psykologer varetager psykologisk rådgivning og briefing før, under og efter udsendelse.	Det kan være interessant for psykologerne at lave et samarbejde med sexologer. Formål: At forsvaret står stærkt i forhold til rådgivning af soldaterne og de pårørende.	Psykologerne ser måske ikke sexologisk rådgivning som en sideløbende rådgivning til den psykologiske. Dvs. et samarbejde mellem psykolog og sexolog.

Soldater	Den enkelte soldats rolle er at agere som professionel og bruge de værktøjer, vedkommende er uddannet til og trænet i.	Det kan være en mulighed for soldaten at få rådgivning undervejs. Vedkommende ser måske ikke nogen sexologiske faresignaler inden udsendelse, men oplever måske først under udsendelse, at der er tanker som fylder meget i hverdagen. Den enkelte soldat kan "klædes på" til at kunne støtte kammerater under udsendelse	Sex er et tabu, som netop kan fylde meget hos mange soldater, og erkendelsen af behovet for rådgivning fra en sexolog vil være en overvindelse for den enkelte.
Pårørende	Den pårørende er den støttende i forbindelse med udsendelse og den person, som skal få en hverdag til at køre hjemme i Danmark.	Den pårørende kunne have behov for at have sexologisk rådgivning i forbindelse med soldatens udsendelse. Evt. håndtering af egen seksualitet og savn af partner eller modsat.	Emnet kan også være tabubelagt blandt pårørende.

3. Problemformulering

Der har gennem årene været mange udtalelser om og beskrivelser af de store udfordringer, vores soldater står over for, når de udsendes på mission. Der er udfordringer af såvel fysisk som psykisk karakter, der kan opstå før og under missionen som efter hjemsendelse.

Forsvaret har stort fokus på at kunne leve op til disse udfordringer og gør allerede meget i dag. Der udfærdiges et omfattende program, der sikrer, at soldater får den rette hjælp og rådgivning i forbindelse med deres udsendelse. Bl.a. er Veterancentret under forsvaret blevet oprettet til det formål.

Når talen falder på soldaternes seksualitet i forbindelse med en udsendelse, er der dog ikke skrevet, undersøgt eller gjort så meget. Ved en simpel googling af emnet på nettet er resultatet nærmest ikke eksisterende.

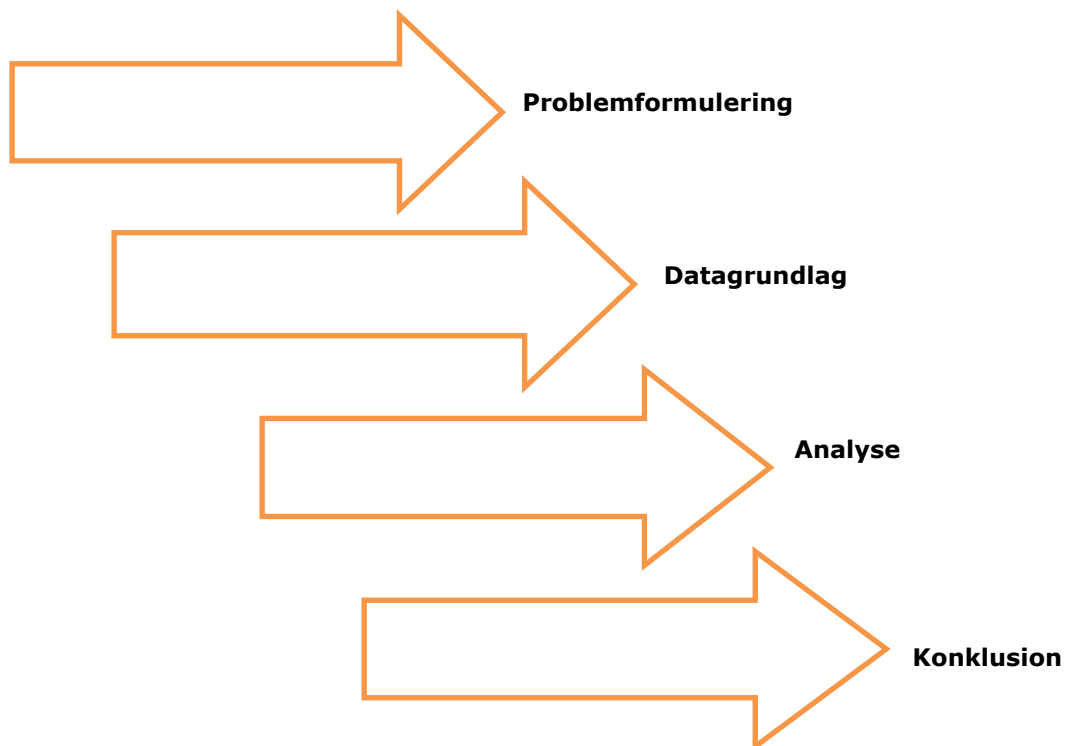
Som sexolog og tidligere hustru til en soldat, har jeg fundet det særdeles interessant at undersøge dette emne nærmere.

Med dette projekt er det endvidere mit mål at få skabt en platform for det videre arbejde med emnet, og at der også i det offentlige rum kan tages hul på debatten omkring soldaters seksualitet, når de er udsendt.

Jeg har således med udgangspunkt i ovenstående betragtninger udformet følgende 2 hovedspørgsmål. Disse er udformet ud fra hvad de enkelte adspurgte siger, om deres behov i spørgeskemaet.

- 1. Har soldater og pårørende helt generelt behov for rådgivning i forhold til deres seksualitet i forbindelse med udsendelse?**
- 2. Har soldater, som under og efter udsendelse rammes af enten fysisk eller psykisk traume, behov for rådgivning i forhold til deres seksualitet?**

4. Disposition for projektet

Projektet skal ses som en synoptisk tese, hvor det af flere grunde kun har været muligt at "kradse i overfladen". En af årsagerne er datagrundlaget.

Datagrundlaget blev til på baggrund af et online spørgeskema sendt til organisationer, hvis medlemmer var målgruppen for denne undersøgelse. Dvs. soldater, der stod for at skulle udsendes, soldater, der allerede var udsendt og soldater, der var kommet hjem fra udsendelse, samt deres pårørende.

Emnet taget i betragtning var det nødvendigt at sikre fuld anonymitet, hvilket ligeledes var vigtigt at præcisere ved udsendelse af spørgeskema for at sikre, at dette ikke blev en barriere for at deltage i undersøgelsen.

For at sikre tilstrækkelig viden til at foretage en valid analyse satte jeg nominering på mellem 100 og 150 besvarelser. 136 svarede, og der var dermed et tilstrækkeligt grundlag for at udarbejde en analyse.

Det vil ved nogle af spørgsmålene forekomme, at svarprocenten er over 100 %. Dette kan skyldes, at spørgsmålene har været opdelt i "ja" og "nej", og at der ikke har været en svarmulighed, der hedder "måske". Derved er der både sat kryds i "ja" og "nej."

5. Spørgeskema

Spørgeskemaet har været opdelt i soldater og pårørende. Populationen ser ud som følger:

Besvarelser fra soldaterne er fordelt på:

Mænd – 88,2 %

Kvinder – 11,8 %

Besvarelser fra pårørende er fordelt på:

Mænd – 27,8 %

Kvinder – 72,2 %

Spørgeskemaet er grundlæggende bygget op som en ramme om projektets hovedspørgsmål.

1. Har soldater og pårørende helt generelt behov for rådgivning i forhold til deres seksualitet i forbindelse med udsendelse?
2. Har soldater, som under og efter udsendelse rammes af enten fysisk eller psykisk traume, behov for rådgivning i forhold til deres seksualitet?

Før udsendelse:

1. Er der behov for generel information om sexologi?
2. Hvad ville du gerne informeres om?
3. Er der behov for konkret sexologisk rådgivning til såvel udsendte som pårørende?

Under udsendelse:

1. Seksuelle lyster og fantasier
 - a. Hvor tit tænker du på sex?
 - b. Hvordan håndterer du din lyst?
 - c. Frygter du for at din partner i Danmark er utro?
 - d. Hvad gør du for at undgå, at tankerne tager overhånd?
 - e. Hvem taler du med om det?
2. Seksualitet
 - a. Hvilke tanker har du gjort dig om, hvad udsendelse kan gøre ved seksualiteten?
 - b. Hvilke tanker havde du da?
 - c. Kan savn af partner medføre utroskab fra din side?
3. Brug af sexolog
 - a. Er der behov for en sexolog i lejren?
 - b. Er der behov for en sexolog efter hjemsendelse?
 - c. Er briefing fra sexolog til såvel pårørende som udsendte inden hjemsendelse relevant?

Efter udsendelse:

1. Seksuelle forhold
 - a. Hvor meget fylder din lyst mentalt i din dagligdag?
 - b. Hvordan er dit sexliv med partner efter hjemkomst?
 - c. Oplever du en nyforelskelse efter 6 måneder ude?
 - d. Oplever du, at dette hurtigt bliver indhentet af hverdagen?
2. Sexologisk rådgivning
 - a. Vil du gøre brug af en sexolog efter hjemkomst, hvis du fik tilbud om det fra forsvaret?

Efter udsendelse - psykisk traume:

1. Seksualitet/lyst
 - a. Hvis du lider af et traume, hvordan har det påvirket din seksualitet?
2. Traumeforløb
 - a. Hvornår i dit traumeforløb tænkte du på sex?
 - b. Hvor meget fylder seksualiteten og lysten hos dig i dag?
 - c. Hvordan er dit seksuelle forhold til din partner?

Efter udsendelse - fysisk traume:

1. Sexologisk rådgivning
 - a. Fik du information om din fremtidige seksuelle kunnen, efter at du pådrog dig din fysiske skade?
 - b. Hvis nej, kunne du da have ønsket det?
 - c. Kunne du set i bakspejlet have haft brug for en samtale med en sexolog inden udskrivning fra hospitalet?
 - d. Har din fysiske skade indvirkning på din seksualitet/lyst?
2. Seksuelle tanker/frustrationer
 - a. Delte du dine seksuelle tanker/frustrationer med din partner?
 - b. Hvordan er dit seksuelle forhold til din partner?
3. Pårørende til soldater med psykisk og fysisk traume
 - a. Føler du, at du tilsidesætter dine egne seksuelle behov for at beskytte din partner for det traume, vedkommende har været udsat for?
 - b. Har du modtaget psykologisk rådgivning sammen med din partner?
 - c. Hvis du har været igennem et psykologforløb i forbindelse med din partners traume, ville du som pårørende gerne have været rådgivet om sex og samliv af en sexolog?
 - d. Kunne du som pårørende bruge mere information om, hvordan man seksuelt lever med en person, som har fået psykiske men?
 - e. Vil du gøre brug af en sexologisk hotline under og efter udsendelse, hvis forsvaret havde det?

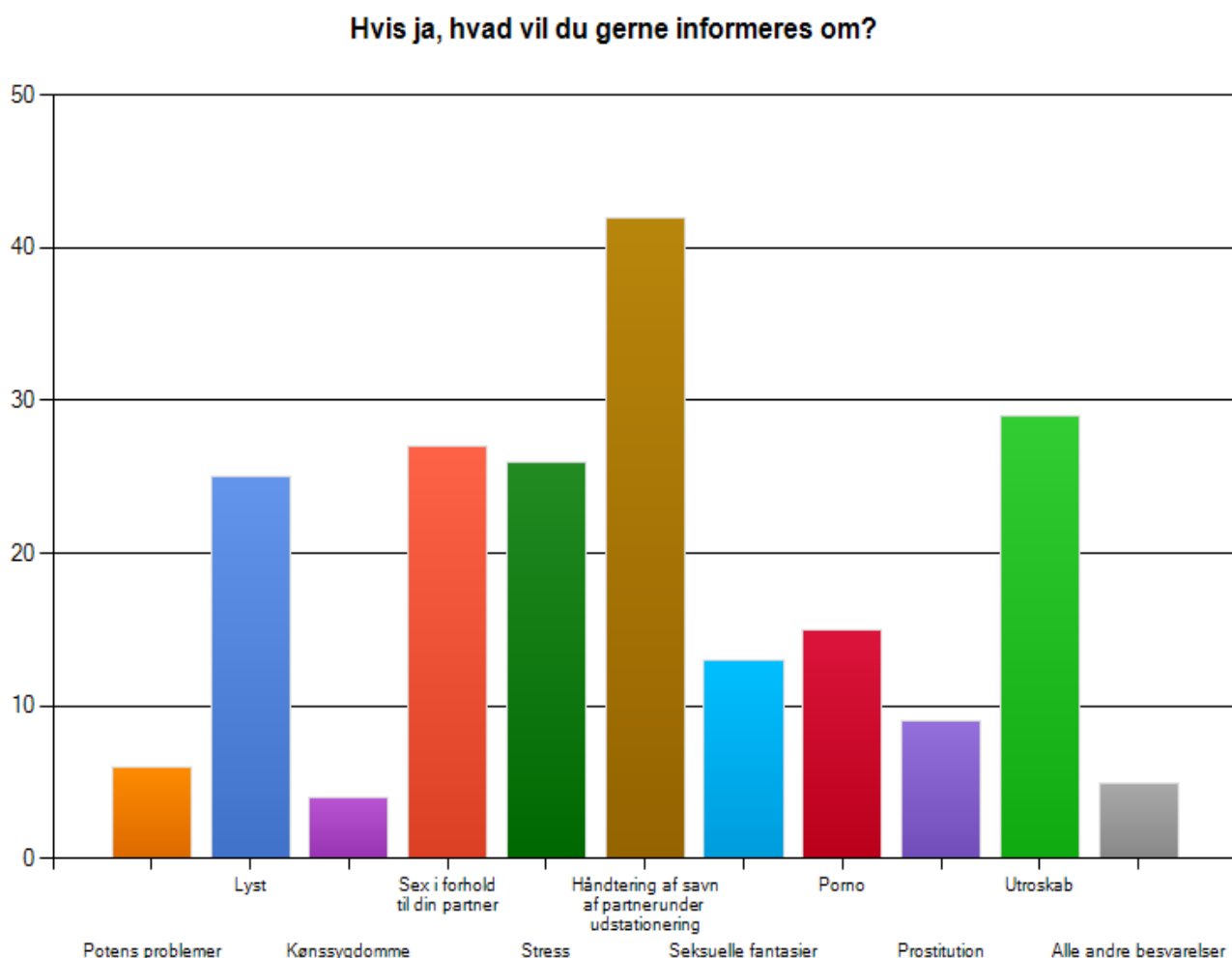
6. Analysen

Før udsendelse

Som tidligere omtalt gør forsvaret et stort stykke arbejde i, at træne og ruste soldaterne på bedst mulige måde til udsendelse. Mange mennesker og enheder er involveret, for at yde et professionelt arbejde. Så meget forarbejde ligger bag en professionel soldat.

Spørgsmålet er, om det i det forløb tillige vil give mening, at give soldaterne general information om, hvad der kan ske med deres seksualitet under en udsendelse. 48,2 % svarede ja til general information om sexologi før udsendelse, og 51,8 % svarede nej.

Af dem der svarede ja til general information, ville gerne informeres om:

Ovenstående diagram viser at de fleste soldater ønsker information om, håndtering af savn, utroskab, sex i forhold til partner og stress. Selvom der er flere emner der fylder mere end andre, så viser diagrammet også, at der er et ønske om en general information, hvis soldaterne skal briefes af en sexolog.

6. Analysen

Under udsendelse

Her er det vigtigt at få afdækket soldaternes seksuelle lyst, og hvor meget deres seksuelle tanker egentlig fylder i hverdagen som udsendt. Det kan være deres egne seksuelle tanker, men også tanker om de pårørendes seksualitet.

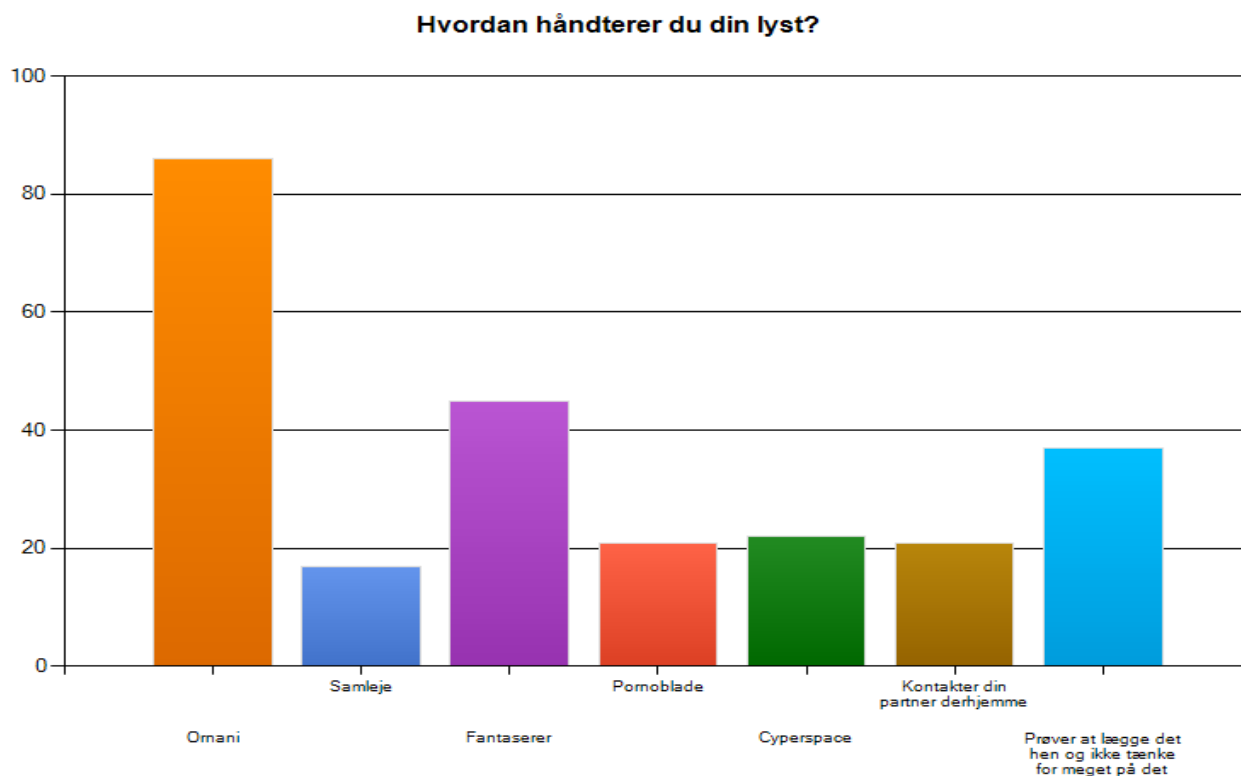
Forløbet af en arbejdsdag i lejren og uden for lejren afhænger af, hvilken tjeneste den enkelte soldat forretter. Dog er det ens for alle, at der er morgen- og aftenbriefinger. Nogle soldater gør tjeneste uden for lejren meget af dagen, mens andre soldater sidder parate til indsats ved akutte situationer. Uanset hvor meget arbejde der er for den enkelte soldat i hverdagen, bliver soldaterne serviceret med hensyn til bl.a. mad og tøjvask. Der kan derfor være megen tid til tanker – også seksuelle tanker for den enkelte soldat.

Seksuelle lyster og fantasier

80 % af de adspurgte udsendte soldater tænker dagligt på sex. 15 % gør det 2-3 gange om ugen, 2 % en gang om ugen eller hver 14. dag, mens 1 % gør det sjældnere.

Når man spørger de pårørende, ser billedet anderledes ud. Her tænker 33,3 % på sex dagligt. 58,8 % tænker på det et par gange om ugen, og 8,3 % sjældnere end en til to gange om ugen.

Soldaterne håndterer deres lyst på følgende måde:

Fantasier fylder også hos den enkelte soldat. I ovenstående diagram scorer fantasier næst højst med 45 %, hvor onani toppe med 86 %.

Fantasierne bliver også påvirket af de mennesker, som soldaterne omgås med i lejren. 66,3 % svarede ja til, at de har seksuelle tanker om andre i lejren. Hvor 60 % svarede ja til, at lysten til at være sammen med en anden i lejren, er til stede. 12,9 % svarede ja til, at de har været sammen med en anden person under udsendelse.

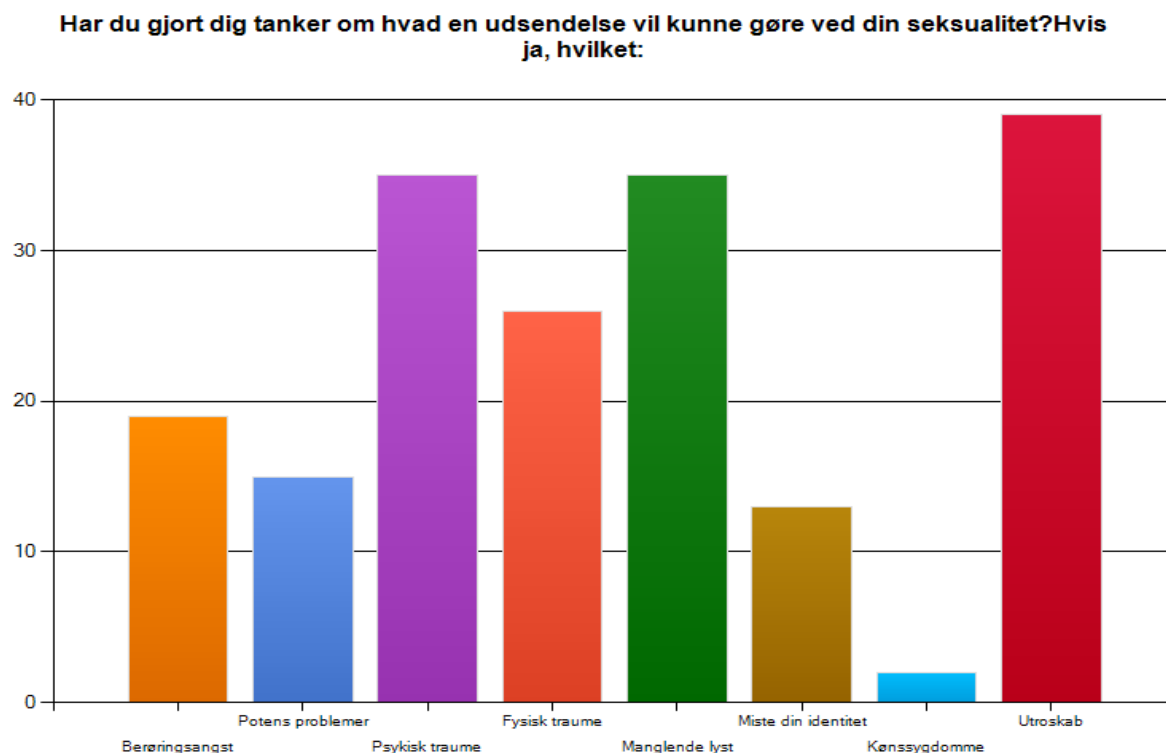
På spørgsmålet om den udsendte soldat frygter for, at partneren i Danmark er utro, svarede 45 % ja, 32 % nej. (23 % har ingen partner, hvorfor spørgsmålet ikke er relevant).

Tager disse tanker overhånd, og har soldaterne behov for at tale om dette, bruger 58,6 % af soldaterne deres pårørende ved at tale med dem. 51,7 % skubber det helt væk, og 39,7 % taler med andre soldater.

Seksualitet

Til spørgsmålet om hvordan soldaten håndterer sin seksualitet under udsendelse, svarede 74,5 %, at de holder det for sig selv. 38,8 % taler med kollegaer.

Hvad angår spørgsmålet om, hvilke tanker den enkelte soldat har gjort sig om, hvad en udsendelse vil kunne gøre ved vedkommendes seksualitet, ser billedet sådan ud:

54,9 % tænker, at partneren i Danmark er utro, mens 75 % af de pårørende siger nej til, at være utro, selvom de savner deres partner, og 25 % siger ja til, at de er utro. Både psykisk traume og manglende lyst fylder dernæst med hver 49,3 %.

Brug af sexolog

67 % svarede nej til, at der ville være behov for at have en sexolog tilknyttet som en del af det sundhedspersonel, der er i lejren, og 37,1 % sagde ja. 71,4 % sagde nej til, at de ville gøre brug af en sexolog, når de kom hjem, mens 30,6 % sagde ja.

Spørger man de pårørende, om de ville rådføre sig med en sexolog, hvis forsvaret tilbød det, svarede 41,7 % ja, 33,3 % nej og 25 % måske.

På spørgsmålet til soldaterne om, hvorvidt input fra en sexolog inden hjemsendelsen (udsendelse af 6 mdrs. varighed) bør være en mulighed, dvs. en briefing om, hvad man seksuelt kan forvente ikke kun af sig selv, men også af sin partner, når man kommer hjem fra udsendelse, var svaret:

Ja – 64, 6 %

Nej – 37,4 %

På spørgsmålet om, hvorvidt partneren hjemme i Danmark skal have den samme mulighed, var svaret:

Ja – 65 %

Nej – 23 %

(17 % har ingen partner)

På samme spørgsmål svarede 75 % af de pårørende, at de ønsker input fra en sexolog inden partnerens hjemsendelse, og 25 % siger nej.

6. Analysen

Efter udsendelse

Ligesom forsvaret gør en stor indsats ift. missionsforberedelse, er det også vigtigt, at der er fokus på soldaternes trivsel efter udsendelse. Det at have været udsendt i 6 måneder, været væk fra de vante rammer i Danmark og levet i en krigszone, hvor man statistisk set er mere udsat for fare, kan gøre, at det er sværere at vende hjem, end det var at blive udsendt. Efterspillet kan ikke alene være psykisk og fysisk, men også sexologisk. Kan den enkelte soldat have ændret seksualitet, og hvordan håndteres det i forhold til omverdenen, hvad enten det gælder en partner eller pårørende?

Seksuelle forhold

22 % svarede "lidt" på spørgsmålet om, hvor meget den enkelte soldats seksualitet/lyst fylder i hans/hendes dagligdag. 50 % svarede "mellem" og 28 % svarede "meget".

På spørgsmålet om, hvordan den enkelte soldats seksuelle forhold er til hans/hendes partner, svarede 61 %, at det var det samme som før, 17,1 % "meget lidt", og 3,7 %, at de ingen seksuel omgang har. (23,2 % har ingen partner).

54,2 % af soldaterne i forhold har svaret, at de har oplevet en nyforelskelse efter at have været udsendt i 6 måneder. 25,3 % svarede, at det ikke var tilfældet. På spørgsmålet om, hvorvidt nyforelskelsen hurtigt er blevet indhentet af dagligdagen, og om de har mistet lysten til deres partner, svarede 45,7 % ja og 34,6 % nej.

91,7 % af de pårørende svarede på samme spørgsmål, at de oplever en nyforelskelse i partneren. 8,3 % svarede nej.

På spørgsmålet om, hvorvidt dagligdagen hurtigt indhenter nyforelskelsen, svarede de pårørende ja for 66,7 % vedkommende, mens 33,3 % svarede nej.

Sexologisk rådgivning

40,2 % af de adspurgte soldater svarede ja til, at de ville gøre brug af sexologisk rådgivning efter hjemkomst, og 63,4 % svarede nej.

De pårørende blev stillet samme spørgsmål, og 75 % af de adspurgte svarede ja, mens 25 % svarede nej.

6. Analysen

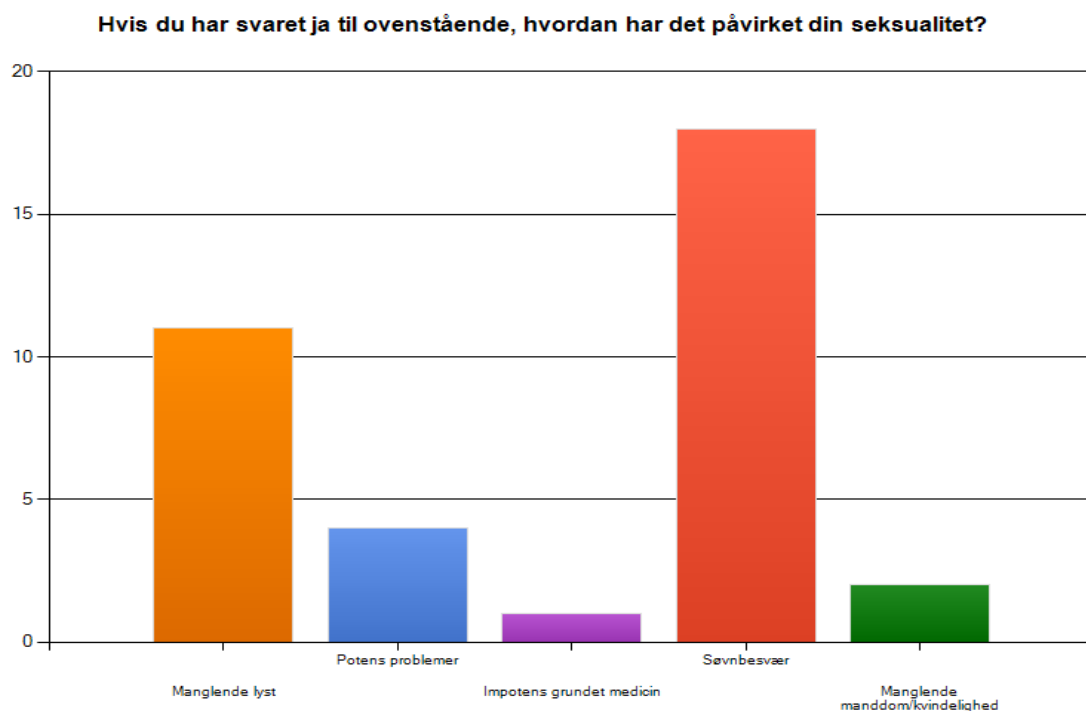
Efter udsendelse – psykisk og fysisk traume

Psykisk traume

25,6 % af de adspurgte soldater har oplevet psykisk traume efter hjemkomst (kan være mindre eller svære grad – dette fremgår ikke af analysen).

Seksualitet/lyst

Af nedenstående diagram fremgår det, at 85,7 % af de adspurgte soldater med psykisk traume svarede, at de lider af søvnbesvær. 52,4 % svarede, angående lyst, 19 % svarede, at de oplever potensproblemer. 9 % føler manglende mandlighed/kvindelighed, og 4,8 % er impotente grundet brug af medicin.

Traumeforløb

69,6 % svarede ja til, at deres psykiske traume har indvirkning på deres seksualitet/lyst. På spørgsmålet om, hvor meget det fylder hos den enkelte, svarede 46,7 % "mellem". 33,3 % mener, at det fylder "meget", og hos 26,7 % fylder det "lidt".

På spørgsmålet om, hvornår i traumeforløbet den enkelte soldat tænkte på sex, svarede 72,7 %, at der gik længere tid, hvor 27,3 % svarede, at det skete tidligt i forløbet.

69,6 % svarede "mellem" på spørgsmålet om, hvor meget deres seksualitet/lyst mentalt fylder i deres hverdag. 26,1 % synes, at det kun fylder "lidt", og 4,3 % synes, at det fylder "meget".

Med hensyn til om den enkelte soldat deler sine seksuelle tanker/fustrationer med andre, svarede 43,5 % nej. 26,1 % svarede ja. (34,8 % har ingen partner).

34,8 % svarede "det samme som før udsendelse" på spørgsmålet om, hvordan vedkommendes seksuelle forhold til hans/hendes partner er. 30,4 % svarede "meget lidt", og 4,3 % svarede, at de ingen seksuel omgang har med deres partner. (30,4 % har ingen partner).

Fysisk traume

Sexologisk rådgivning

11,1 % af de adspurgte soldater har oplevet et fysisk traume.

Ligesom hos de soldater, som har oplevet et psykisk traume, oplever 70 % af soldater med fysisk traume søvnbesvær. 40 % har manglende lyst, og 10 % har potensproblemer grundet medicin.

89,9 % af de soldater med fysisk traume svarede nej til at have modtaget information af sundhedspersonale om fremtidig seksuel kunnen efter en fysisk skade. 10,5 % svarede ja.

På spørgsmålet om, hvorvidt den enkelte kunne have ønsket det, svarede 62,5 % nej, mens 43,8 % svarede ja.

84,6 % svarede nej til, at de kunne have haft brug for en samtale med en sexolog inden udskrivning fra hospitalet. 15,4 % svarede ja.

Seksualitet/lyst

Svar procenten lå ens for både ja og nej med 36,4 % til at de deler deres seksuelle tanker/fustrationer med deres partner. (36,4 % har ingen partner).

44,9 % svarede "det samme som før udsendelse" på spørgsmålet om, hvordan vedkommendes seksuelle forhold er til hans/hendes partner. 22,4 % svarede "meget lidt", og 4,1 % svarede, at de ingen seksuel omgang har. (34,7 % har ingen partner).

Traumeforløb

På spørgsmålet (multiple choice) om, hvornår i traumeforløbet den enkelte soldat tænkte på sex, svarede 66,7 % tidligt i forløbet. 44,4 % svarede "da jeg blev udskrevet". Procentsatsen var ligeligt fordelt mellem "da jeg var under genoptræning" og "længere tid" på 33,2 %. 22,2 % havde svaret "uger efter, at jeg var udskrevet", ligesom 22,2 % havde svaret "en måned efter jeg var udskrevet" med 22,2 %.

79,2 % svarede, at de ikke delte deres tanker om sex med deres partner under traumeforløbet. 20,8 % svarede, at det gjorde de.

6. Analysen

Pårørende til soldater med psykisk og fysisk traume Seksualitet

75 % af de pårørende svarede ja til, at de føler, at de tilsidesætter egne seksuelle behov for at beskytte deres partner for det traume, vedkommende har været udsat for. 25 % sagde nej dertil.

Rådgivning

På spørgsmålet om, hvorvidt den pårørende har modtaget psykologisk rådgivning sammen med sin partner, svarede 100 % nej.

På spørgsmålet om, hvis den pårørende kunne have modtaget psykologisk rådgivning, om vedkommende i den forbindelse gerne ville have været rådgivet af en sexolog om sex og samliv. Dertil svarede 100 % ja.

100 % af de pårørende svarede, at de savnede mere information om, hvordan man seksuelt lever med en person, som har fået psykiske men.

Om hvorvidt den pårørende ville gøre brug af sexologisk hotline under og efter udsendelse, hvis forsvaret havde det, svarede 75 % ja og 25 % nej.

7. Konklusion

Ideologien bag dette projekt bygger på min nysgerrighed, både som tidligere pårørende, men også som sexolog. Og ikke mindst interessen for dette spændende, og til nu oversete emne.

På trods af denne opgave skal ses som en synoptisk tese, hvor der kun er rørt let ved overfladen, så har svarerne givet mig et indblik i, hvad der røre sig, både hos soldaterne og de pårørendes, når der snakkes om seksualitet og tanker. Det har givet mig nogle svar på de områder, hvor jeg intuitivt havde en fornemmelse af, at der var noget at bygge videre på, for mig som sexolog.

Indledningsvis startede jeg i min problemformulering med, at nævne de to hovedspørgsmål, som danner rammen om opgaven. Svarerne på disse danner således også rammen i konklusionen, sammen med de iagttagelser jeg i øvrigt har gjort mig under denne analyse.

1. Har soldater og pårørende helt generelt behov for rådgivning i forhold til deres seksualitet i forbindelse med udsendelse?

Set ud fra besvarelsenerne, er der ikke den store spændevidde mellem svarene ja og nej til brug af sexolog. Før udsendelse var det lidt over halvdelen af soldaterne, som sagde nej til tilbuddet om sexologisk briefing inden udsendelse. Til de soldater der svarede ja, som næsten var halvdelen, ønsker de at blive briefet i, håndtering af savn af partner, utroskab, sex ift. deres partner, stress og lyst. Øjensynligt er der interesse for sexologiske emner hos soldaterne, behovet er ikke skabt, fordi det indtil nu ikke er blevet set.

Ses der på de pårørende, hvilket hovedsageligt er kvinder, ønsker de i højere grad, at gøre brug af sexologisk rådgivning end soldaterne (mændene). Dette er ikke usædvanligt, da det rent statistisk forholder sig således, at flere kvinder end mænd opsøger fx læge og psykolog.

Til gengæld ser både soldater og pårørende ens på, at sexologisk rådgivning/briefing før hjemsendelse fra mission vil være en mulighed. Dog tyder det ligeledes på, at behovet for parallel rådgivning er eksisterende, samt at en involvering af de pårørende, endnu er overset, og derfor kan have stor udnytte af sexologisk briefing/rådgivning.

Analysen viser også at mange soldater holder deres kort tæt på kroppen, når det kommer til åbenhed omkring håndtering af deres seksualitet under udsendelse. Kun et mindre antal gør brug af, at tale med kollegaer. At holde sine tanker for sig selv er bevisligt uhensigtsmæssigt og løsningen kan bl.a. være, at briefinger inden udsendelse, som forstås af en sexolog, også er en briefing i, hvordan man kan bistå hinanden i en kammerat til kammerat situation, når det også gælder seksualitet.

En $\frac{3}{4}$ del af soldaterne svarede under udsendelse nej til, at modtage sexologisk rådgivning efter hjemkomst. Dette tal falder reelt efter hjemkomsten og kan være en indikator for, at behovet for sexologisk rådgivning måske kan være større end først antaget.

2. Har soldater, som under og efter udsendelse rammes af enten fysisk eller psykisk traume, behov for rådgivning i forhold til deres seksualitet?

Det er ikke kun før og under en udsendelse, at der kan være behov af en sexolog. Flere krigsveteraner rammes i større grad af psykiske problemer. Derfor skal der bl.a. tages hånd om deres seksualitet, da denne også afspejles af deres psykiske tilstand.

For de soldater der er i et forhold, viser analysen, at de pårørende til soldater med traume, til side sætter egne seksuelle behov, og at kommunikationen mellem partnerne kunne være mere åben kommunikation.

Hos de soldater som har pådraget sig en fysisk skade under udsendelse, viser analysen, at størstedelen af de til skadekommende tænker tidligt på sex i traumeforløbet. Kan det være, at de har problem med sex. Hvad er problemet – mentalt eller fysisk? Min egen konklusion på dette kan være, at den enkelte soldat hurtigt i forløbet gør sig tanker om sit fremtidige seksuelle kunnen. Med andre ord, seksualiteten fylder hos den enkelte i bevidstheden. Her vil jeg som sexolog kunne bidrage med rådgivning, både for soldaten, men også for den pårørende.

Ligeledes indikerer analysen, at de pårørende har brug for mere rådgivning, både i forhold til sig selv, men også i forhold til deres partner.

Analysen har også vist nogle aspekter, som jeg mener, fortjener at blive konkluderet.

Jeg er blevet overrasket. Overrasket over hvor meget utroskab fylder hos den enkelte soldat i forhold til, hvor få pårørende, der gør sig tanker om, at være utro, når deres partner er udsendt.

Der er også forskellen mellem soldater og pårørendes seksualitet og seksuelle lyster. Det er bl.a. en stor spændvidde på, hvor mange gange dagligt den enkelte soldat kontra den pårørende tænker på sex. Eller det kan være den nyforelskelse som både soldaten og den pårørende oplever ved soldatens hjemkomst efter mission, men hvor begge parter ser forskelligt på, hvornår forelskelsen fortager sig, og dagligdagen banker på.

Manglende lyst flytter sig også hos den enkelte soldat. Under 1/3 del oplevede manglende lyst ved orlov til Danmark under mission. Som sexolog kan jeg spørge mig selv, hvad dette skyldes, for havde soldaterne inden udsendelse en lavt seksuel aktivitet, eller er der sket noget med deres seksualitet under udsendelsen. Til spørgsmålet om den enkelte soldat gør sig tanker om, hvad en udsendelse vil kunne gøre ved vedkommendes seksualitet, var en af svarmulighederne manglende lyst. Til dette spørgsmål gjorde halvdelen af soldaterne sig tanker om, at de kunne miste lysten til sex. Halvdelen af soldaterne inkl. dem med psykiske og fysiske traumer, oplever manglende lyst efter hjemkomst.

Et emne jeg ønsker at få yderligere informationer om er, hvor mange gange dagligt, den enkelte soldat tænker på sex. I analysen eksisterede svarmuligheden for dette spørgsmål desværre ikke. Dog ved jeg ud fra analysen, at 80 % af de adspurgte soldater dagligt tænker på sex. Da jeg ved, at en gennemsnits mand dagligt tænker på sex ca. 15 gange, så mangler jeg sammenligningen med en soldat på mission.

Konklusionen og mine betragtninger er derfor, at selvom emnet endnu er tabubelagt, så er interessen og ikke mindst behovet til stede for sexologisk briefing/rådgivning, både hos soldaterne og de pårørende.

Brug af sexolog, skal ikke ses som soldaterne har problemer, men også et tilbud om at være godt rustet før, under og efter en udsendelse. En sexolog kan i dette tilfælde også bruges til at få løst op for nogle tanker, som netop mange soldater og pårørende holder for sig selv. Disse tanker kan være til stede både før, under og efter udsendelse. Måske soldaternes hverdag kan blive mere harmonisk under udsendelse, hvis de får værktøjer fra en sexolog, til bedre at kan tale om sex, utroskab osv. med deres partner inden udsendelse. Derved kan tankerne om utroskab måske minimeres, i forhold til, hvor meget det i dag fylder hos den enkelte.

Hvor efterlader det så os i forhold til det vi allerede gør i dag, samfundspolitisk, internt i forsvaret, samt hos den enkelte soldat og den pårørende?

Det er min klare vurdering at vi med fordel og med relativt få geværgreb, yderligere kan sætte ind for at sikre, at vores soldater og deres pårørende når hele paletten rundt, og får de relevante tilbud om rådgivning og støtte både før, under og efter udsendelse.

Det fremtidige billede...

Efter at have skabt fundamentet i dette projekt, er det mit håb at skabe en dialog med forsvaret, hvor der kan bygges videre på fundamentet skabt i mit projekt. Det er et ønske at videreudvikle denne tese og skabe et pilotprojekt i samarbejde med forsvaret som entreprenør. Et pilotprojekt udviklet sammen med forsvarets psykologer, hvor fokus og viden om, hvordan vi endnu bedre ruste soldater og pårørende i forbindelse med en udsendelse. Om det er for den udsendte soldat eller for den pårørende hjemme i Danmark, så er det i alles interesse at være informeret, både i psykologiske og sexologiske aspekter.

8. Kildefortegnelse

Hjemmesider hvor spørgeskemaet er lagt ind på:

<http://krigeren.dk/>

<http://www.blaabaretter.dk/>

<http://soldaterkamerat.dk/>

Facebook:

HOK

Krigeren

Soldaterlegatet

Støt vores soldater

Familienetværket

Tak til...

Alle, som har besvaret spørgeskemaet og gjort det muligt at få belyst emnet. En tak til de personer, som har stillet op til interview.

Tak til de ansatte i forsvaret, som har hjulpet med information og videreformidling af kontakter.

En speciel tak til de personer, som har været med fra sidelinjen og været en uundværlig hjælp.

Kristine Damkjær
Telefon: 3313 3316
Email: info@sexologiskcoaching.dk
www.sexologiskcoaching.dk

